

Uudet taloudelliset ohjauskeinot

Leila Suvantola (Joensuun yliopisto)

RKTL:n tutkimuspäivät 2008

19.11.2008 Paviljonki, Jyväskylä

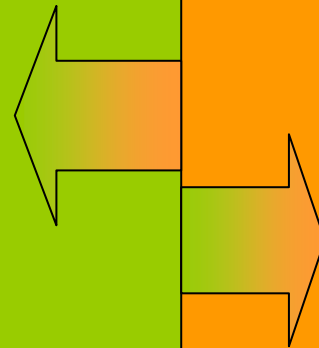
Esityksen sisältö

- Luonnonsuojelun ja luonnonvarojen käytön suhde / ekosysteemipalvelut
  - Taloudelliset ohjauskeinot
  - Siirtymä kannustimiin esimerkkinä kotkakorvaukset
  - Siirtymä markkinoihin perustuvaan ohjaukseen esimerkkinä kalastuskiintiöt ja kompensatiokauppa
  - Mistä esimerkit kertovat?
-

Suojelun ja luonnonvarojen käytön tärkeä väli-tila

**Luonnon-
suojelu:**
kannustavuus
ja tehokkuus

Rajanveto (ja sen
tarve) poliittinen
ratkaisu: esim.
suurpedot
(kotka/ karhu)

**Luonnon-
varojen
kestävä
käyttö:**
Kannustimet
ekologisesti
kestävään
luonnonvarojen
käyttöön

Suojelun ja luonnonvarojen käytön tärkeä välitila

**Luonnon-
suojelu:**
kannustavuus
ja tehokkuus

**Ekosysteemi-
palvelut:**
palvelujen
tunnistaminen;
markkinoiden
luominen?

**Luonnon-
varojen
kestävä
käyttö:**
Kannustimet
ekologisesti
kestävään
luonnonvarojen
käyttöön

Ekosysteemipalvelut

Tuotanto-
palvelut

Ekosysteemissä tuotetut
tavarat ja palvelut

Ruoka, rehu, polttoaine, puutavara,
kuidut, geenit, biokemialliset aineet,
lääkkeet

Säätely-
palvelut

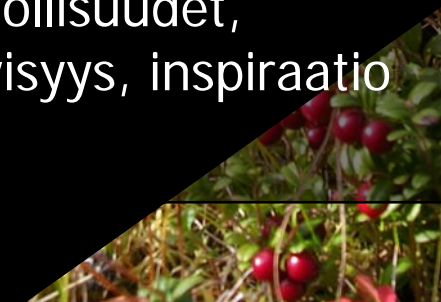
Ekosysteemi sääntelee
ilmastoa, hydrologisia ja
biokemiallisia kiertoja ja
biologisia prosesseja

Hiilen ja typen sidonta, tulvasuojelu,
eroosion säätely, liikaravinteiden ja
saasteiden hajotus, pölytys,
tuholaisten ja patogeenien säätely,
myrskysuojelu

Kulttuuri-
palvelut

Hyödyt, joita ihmiset
saavat ekosysteemeistä
virkistykseenä, tiedollisena
kehittymisenä ja
rentoutumisena

Historialliset maisemat ja pyhät
metsät, tieteellinen ja
kasvatuksellinen tieto, virkistykseen
ja matkailun mahdollisuudet,
elinympäristöviihtyisyys, inspiraatio

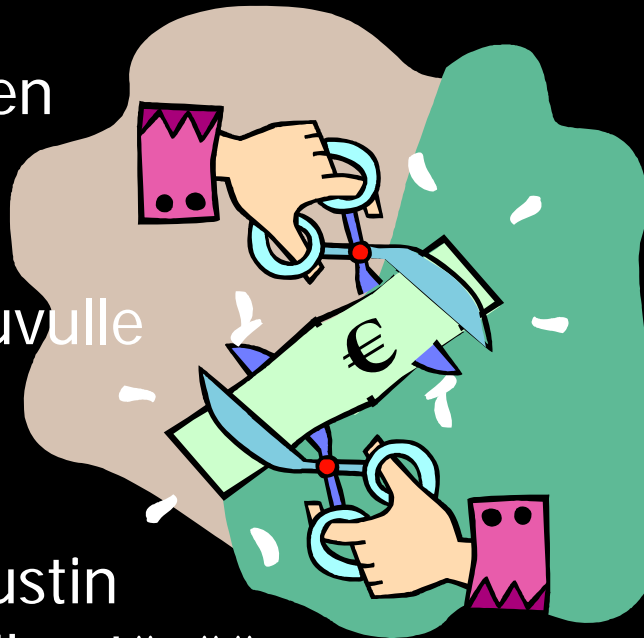
Kannustimet ekologisesti kestävään luonnonvarojen käyttöön

- Positiiviset: rohkaisee suoraan tiettyyn toimintaan (taloudellinen tuki, verohelpotus)
  - Negatiiviset: lannistaa suoraan tietystä toiminnasta (vero, maksu, kompensatiovelvoite)
  - Epäsuorat: aiheuttavat hintasignaalin markkinoille (siirrettävät kiintiöt, päästökauppa, sertifiointi)
  - Huom! Luonnonvastaiset: sinänsä hyväksyttävään kokonaistavoitteeseen kannustavat, jotka johtavat biodiversiteetin heikkenemiseen (taloudellinen tuki esim. metsätalouteen, maatalouteen tms.).
-

Luonnonvastaiset kannustimet

Esimerkit historiasta:
tapporaha
saimaannorpasta 1948
asti kalastuksen
edistämiseksi; soiden
ojituksen rahoitus
metsätalouden
tukemiseksi 1990 luvulle

Kustannus 2: heikennyksen
eliminointi luonnonsuojelulla /
ennallistamisella tms.

Kustannus 1: kannustin
biodiversiteettiä heikentävään
toimintaan

Siirtyminen kannustimeen

Esimerkki 1: maakotka ja porovahingot

- Maakotka (*Aquila Chrysaetos*) suojeltiin 1962
- Alimmillaan 20-50 paria
- 1960-luvulla pesi n. 70 tunnetulla reviirillä
- 1999 pesi 175 tunnetulla reviirillä
- Tappaa poronvasoja ravinnokseen (1996: 661 poroa, 1997: 800 poroa; 1998: 632 poroa)
- Vuosikorvaukset 1990-luvulla 200 000 – 2,5 M euroa

Kaksi lähestymistapaa porovahinkoihin

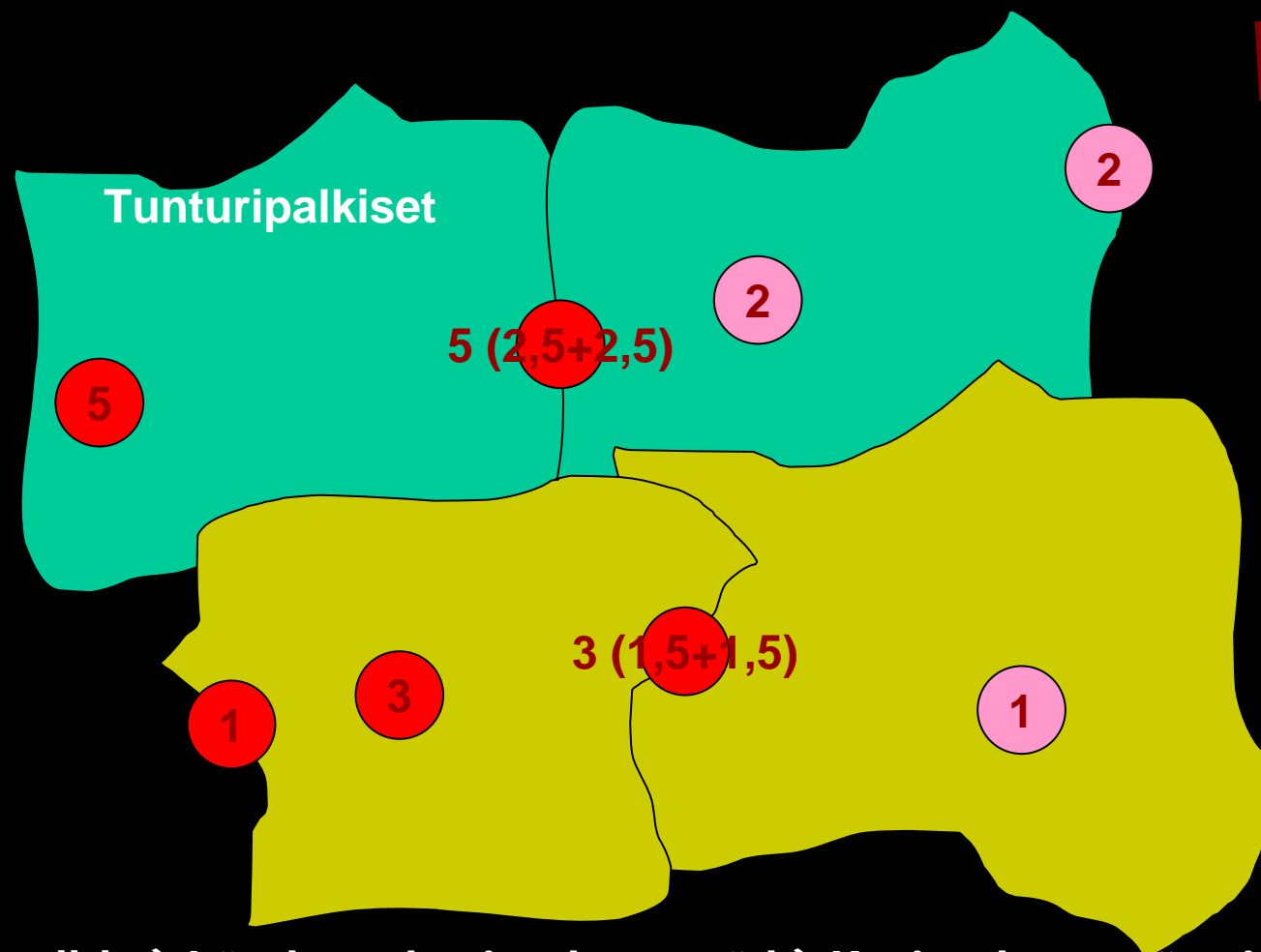
- Perinteinen (1998 loppuun)
- Korvaus löydettyjen, kotkan tappamiksi tunnistettujen raatojen perusteella
- 1,5-kertainen korvaus kattamaan löytämättä jäävät vahingot
- Kannustin (1999 alusta)
- Korvaus pesinnän ja poikastuoton mukaan
- Ei suoraa liittymää vahinkoihin
- Korvaus periaatteessa vastaa suojelun kokonaiskustannuksia: keskimäärin kotkan tappamien porojen (lukumäärää) arvoa

Norja / Ruotsi

Venäjä

Asuttu reviiri a) Löydetty koristeltu pesä b) Koristeltu pesä tai poikaset kahden edeltävän vuoden aikana (2005 muutos)

Poikasreviiri

Korvauskerroin x 449 euroa (2008)

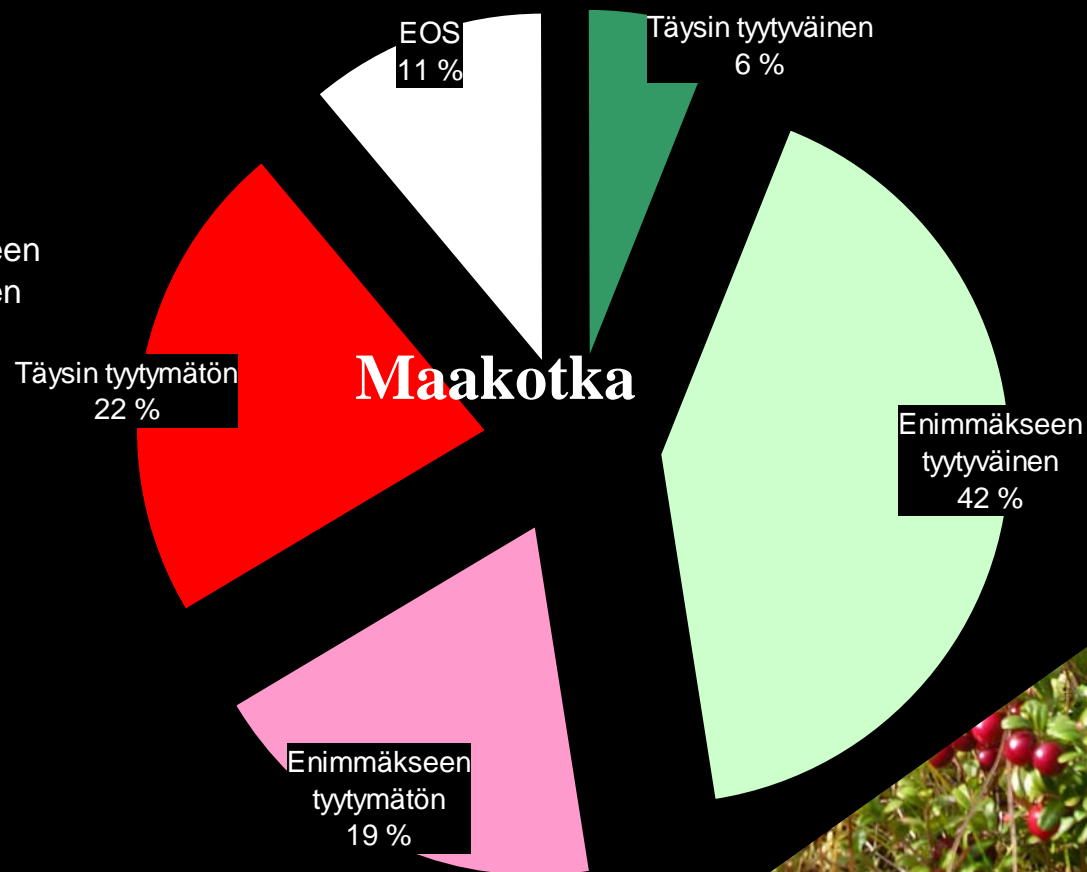
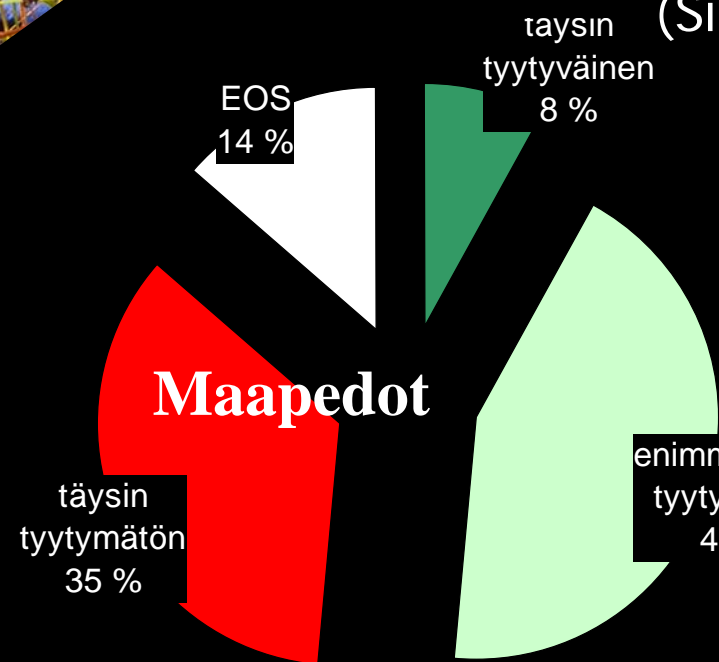

Neuvotteleva seuranta ja kehitys

- Työryhmä 1999 lähtien: Metsähallitus, Lapin ympäristökeskus, Paliskuntain yhdistys, saamelaiset, RKTL
  - Petotutkimus: vasamenetys, maakotkan aiheuttamat vahingot, korvausten ja vahinkojen vastaavuus
  - Ehdotukset muutoksiksi
    - Johtaneet muutoksiin (ei-tunnetut vaihtopesät: jos ei pesää löydy reviiriltä, mutta 2 vuotena ollut pesintä: katsotaan asutuksi
    - Ei johtaneet muutoksiin (korvaus ei-pesivistä, pesintäperusteisen lisäksi vahinkoperusteinen korvaus).
  - Tutkimuksen mukaan pääosin (4 paliskunnassa 5 tutkitusta) aiheutuneet vahingot korvautuneet järjestelmässä oikein, toisin kuin maapedoilla.
-

Korvausjärjestelmien empiirinen hyväksyttävyys

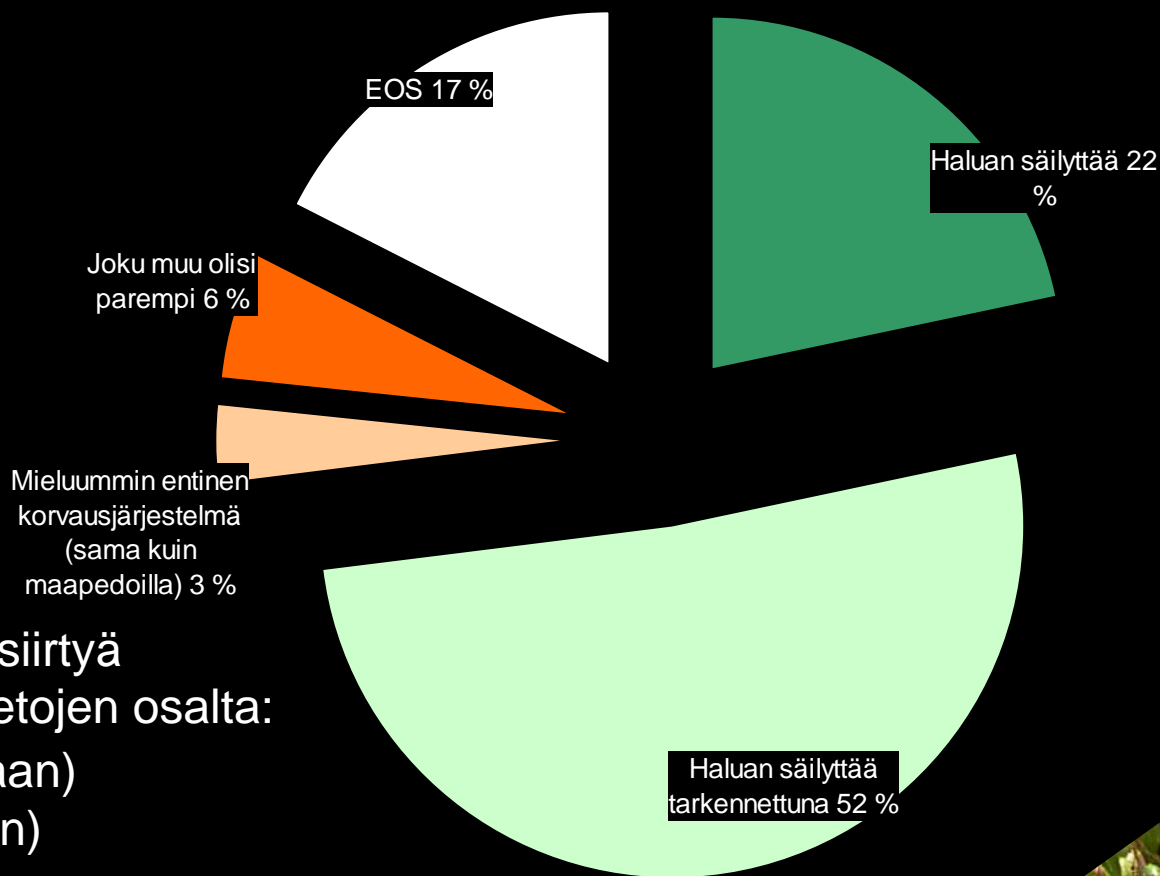
(Sippola & Suopajarvi 2004)

Halukkuus säilyttää uusi korvausjärjestelmä

(Sippola & Suopajarvi 2004)

Poronomistajien halukkuus siirtyä uuteen järjestelmään maapetojen osalta:

Karhu 44,8 % (30,2 % vastaan)

Susi 31,6 % (40,1 % vastaan)

Ahma 33,5 % (38,9 % vastaan)

Ilves 41,5 % (31,6 % vastaan)

Siirtyminen markkinaperusteiseen ohjaukseen?

- Taustalla markkinoiden epäonnistuminen (hyötyjä tuottavat eivät saa maksua, haittoja aiheuttava ei maksa haitoista, vaan ne jäävät yhteiskunnan korjattaviksi ja maksettaviksi)
  - Kustannusten sisällyttäminen tuotteisiin
  - Vaikuttavat hintasignaalien kautta:
ympäristöhaitalliset kalliimpia
    - Ohjaa loppukäyttäjien valintoja
    - Ohjaa hankkeen toteuttajaa harkitsemaan halvempaa (=vähemmän ympäristöhaitallista) vaihtoehtoa
  - Esimerkkejä päästökauppa, luonnonarvojen kompensatiokauppa
-

Keinotekoisia markkinoita - muodostuminen edellyttää sääntelyä

- Kysynnän muodostuminen edellyttää "pakotteen" (esim. cap-and-trade) (samalla negatiivinen kannustin)
- Kysyntään vastataan tarjonnalla, jos hinta on oikea, mutta jotta kauppaa alkaa syntyä, yleensä alkuun tuettava
- Vaihdannan mahdollistaminen edellyttää kaupan kohteena olevien oikeuksien muodostamista (esim. päästökauppa), niiden pysyvyyden varmistamista (esim. kiinnitys) ja sopimuksen rikkomiselle seuraamuksia (täytäntöönpano)

Esimerkki 2: kalastuskiintiöt

- Uusi Seelanti 1986 lähtien pyrkinyt saamaan kaikki kaupalliset kalalajit kiintiöjärjestelmään (2005 93 lajia, 550 kantaa (stocks) sijainnin perusteella)
  - Tutkijat ja kalastusala arvioi vuosittain kalapopulaatiot
  - Sen perustellaan asetetaan vuosittain kestävä kokonaissaalismäärä
  - Yksityisille ja yrityksille osoitetaan kiintiöoikeus (oikeus pyydystää tietty kg-määrä tiettyä lajia)
  - Kiintiö on omistusoikeuden suojaama omaisuus: voidaan käyttää itse tai vuokrata, myydä, ostaa jne.
  - Ei kieltoa pyydystää kiintiön yli, mutta lasketaan kokonaismäärään ja ostettava kiintiöoikeutta ko. saaliiseen kiintiö niiltä, joilla siihen oikeus (= maksettava niille, joiden kiintiötä pyydystää)
-

Esimerkki 3: BioBanking (NSW, Australia)

- Sopimus biopankkikohteesta maanomistaja - ministeriö: talletuksia (credits) bd:tä hyödyttävistä toimenpiteistä arviointiperusteiden mukaisesti; talletukset rekisteröidään, ostettavissa vapaasti; hoitovelvoitteet käytetyistä talletuksista säilyvät pääsääntöisesti pysyvästi
  - Hankkeen toteuttaja voi hankkia biobanking - lausunnon (korvaa vaikutusten arvioinnin) ja ostaa luonnonsuojelulainsäädännön edellyttämän kompensaaation (offset)
  - Hinta määräytyy markkinoilla
  - Alueellisia ja ekologisia rajoitteita biobanking – kompensoinnille
-

Rakennushankkeen suunnittelija

Luonnonarvopankkirekisteri

- Luonnonarvopankkikohteiden tiedot
- Luonnonarvopankkilausunnot
- Noudattamistieto

Luonnonarvopankkirahasto

- Luonnonarvopankkikohteiden kokonaistalletukset

Ostetut talletukset

Luonnonarvopankki-kohte

- Talletusten laatu ja määrä, tieto tilasta
- Omistaja, yhteystiedot
- Status

\$
(*kokonaistalletus*)

\$ (kokonaistalletuksen ylittävä kauppahinta)

Yksittäisen luonnonarvopankkikohteen tili

\$
(*vuosimaksu*)

Luonnonarvopankkikohteen omistaja

Ympäristöministeriö (DECC/NSW)

Luonnonarvopankkisopimus

- Suoritettavat hoitotoimenpiteet
- Talletusten määrä ja laatu
- Kokonaistalletuksen määrä
- Raportointivelvollisuus
- Vuosimaksusuunnitelma (vuosi 1 = n \$, vuosi 2 = n \$, jne)

Mistä esimerkit kertovat?

- Ilmeinen: siirtymä korvaus > kannustin, siirtymä > markkinat
  - Käsitteellinen: maksuja ekosysteemipalveluista (payments for ecosystem services)
    - kalakiintiöt: tuotantopalvelut / kalasaalis;
    - biobanking: sääntelypalvelut / vesitaso, yms.
    - kotka: välitön: ekosysteemipalvelut lajille?; välillinen: sääntelypalvelut / vahinkoeläimet?, kulttuuripalvelut?
  - Muutos myös oikeudessa
    - juristit mukaan ohjauskeinokeskusteluun
    - aiempaa tiukempi kytkös talouteen ja biologiaan?
-